

Лабораторна робота № 13

ПІДСИЛЮВАЧ ПОТУЖНОСТІ

Мета роботи: дослідити властивості безтрансформаторного двотактного каскаду підсилювача потужності на біполярних транзисторах типу $p-n-p$ та $n-p-n$ в режимах класів A та B .

Опис досліджуваної схеми

До складу лабораторної установки входять: універсальний лабораторний стенд, змінний модуль №13, генератор гармонічного сигналу Л-30, вхідний та вихідний вольтметри ВЗ-38 (ВЗ-13), осцилограф СІ-55, магазин опорів РЗЗ, мультиметр ВР-ІІ.

На рис. 13.1 показано принципову електричну схему лабораторного модуля, який являє собою безтрансформаторний кінцевий каскад з послідовним живленням, зібраний на транзисторах типу $p-n-p$ та $n-p-n$. Транзистори $VT1$ і $VT2$ ввімкнуті за схемою спільного колектора (СК). Режим їх роботи на постійному струмі визначається компонентами дільника напруги $R1, R2, R3$ підключеного до джерела постійної напруги U . Напруга живлення вмикається кнопкою $S11$ (ВКЛ.)

Зміна режиму роботи підсилювача потужності здійснюється перемикачем $S6$, при замиканні якого каскад переходить з режиму роботи класу A у режим роботи класу B .

Резистор $R1=100$ Ом, включений у вхідне коло, призначений для непрямого вимірювання вхідного струму каскаду, визначаємого за величиною падіння напруги на $R1$. Падіння напруги вимірюється вхідним вольтметром $PV1$ або осцилографом на двох полюсах резистора за допомогою перемикача $S5$.

Конденсатори $C2$ та $C3$ є роздільними, а $C1$ використовується для пере-дачі без затухання вхідного сигналу на базу транзистора $VT1$ у режимі класу A .

Для лінеаризації вхідних характеристик транзисторів до їх емітерних кіл ввімкнуті резистори $R5$ та $R6$ напруга на яких (гнізда $XS2 - XS5$ та $XS4 - XS5$) повторює форму емітерного струму. Внутрішнє навантаження каскаду підключається перемикачем $S7$, а зовнішнє (магазин опорів $P33$) підключається до гнізд $XS5$ та $XS20$ ($\perp$).

Домашнє завдання

1. Вивчити способи реалізації та властивості каскадів підсилення потужності в режимах класів A, B, AB [1; 2; 3; 9].

2. Використовуючи характеристики транзисторів типу КТ815А і К814В, обрати положення робочої точки для отримання потужності 1 Вт при напрузі джерела живлення $U = -5$ В, на навантажувальному резисторі $R_H = 15$ Ом при роботі підсилювача у режимі класу B .

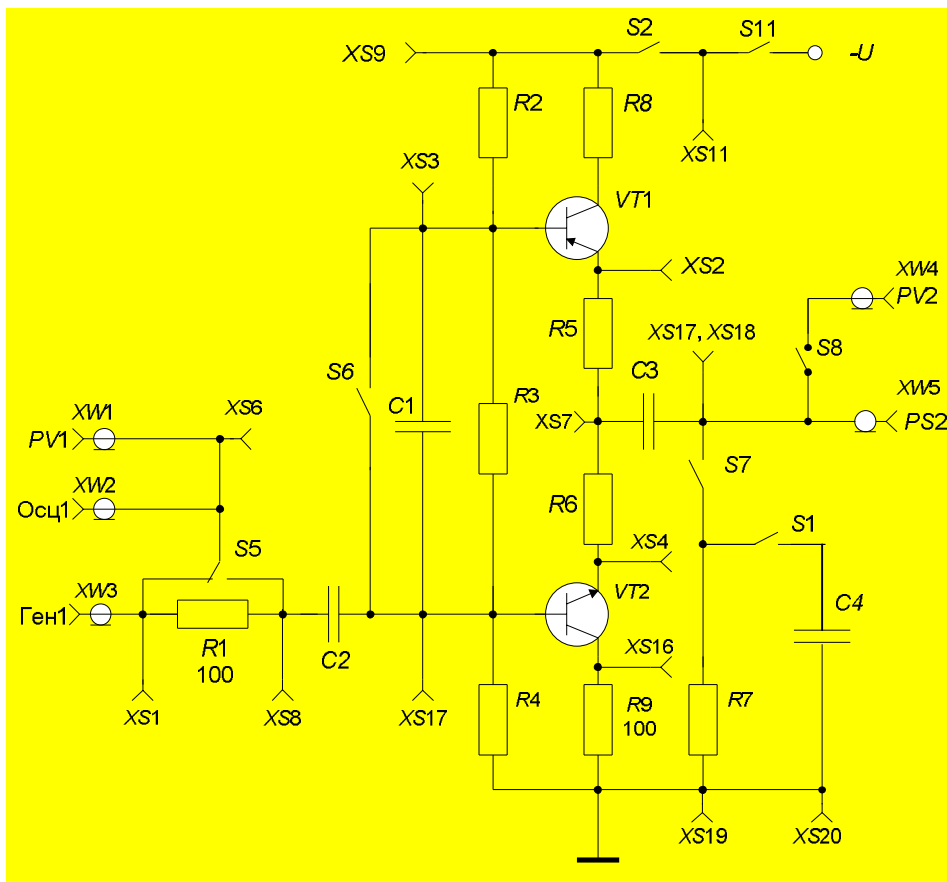

Рис. 13.1

Робоче завдання

1. Замалювати (або сфотографувати) осцилограми вихідного сигналу $U_{\text{вих}}$ та емітерних струмів i_{E1} , i_{E2} при роботі підсилювача потужності на внутрішнє навантаження у режимі класу *A* та *B*.

2. Для каскаду у режимі класу *A* зняти і побудувати залежності потужності P_0 , споживаної від джерела живлення; потужності P_H , що віддається у навантаження; потужності P_K , розсіюваної на колекторах транзисторів; коефіцієнта корисної дії (ККД) $\eta(U_{\text{BX}})$ від амплітуди вхідної напруги. $f_{\Gamma} = 1000$ Гц, $R_{\Gamma} = 50$ Ом, $R_H = 5$ Ом.

3. Визначити коефіцієнт підсилення за потужністю K_P каскаду в режимі класу *A*: $f_{\Gamma} = 1000$ Гц, $R_{\Gamma} = 50$ Ом, $R_H = 5$ Ом.

4. Для каскаду у режимі класу *B*:

а) зняти і побудувати амплітудну характеристику;

б) зняти і побудувати залежності P_0 , P_H , P_K , η від U_{BX} при $f_{\Gamma} = 1000$ Гц, $R_{\Gamma} = 50$ Ом, $R_H = 5$ Ом;

в) зняти і побудувати залежності, що віддаються до навантаження потужності від опору навантаження R_H : $f_{\Gamma} = 1000$ Гц, $R_{\Gamma} = 50$ Ом, $U_{\text{BX}} = 1,0$ В;

г) зняти і побудувати амплітудно-частотну характеристику підсилювача: $R_{\Gamma} = 50 \text{ Ом}$, $R_{\text{Н}} = 15 \text{ Ом}$, $U_{\text{ВХ}} = 1,0 \text{ В}$, $f_{\Gamma} = 10 \dots 20 \text{ кГц}$.

5. Зробити аналіз результатів вимірів та записати висновки.

$U_{\text{ВХ}}, \text{В}$	0	0,2	0,4	0,6	0,8	1,2	1,6	2,0	2,4	2,8
$I_0, \text{мА}$										
$U_{\text{Н}}, \text{В}$										
$P_0, \text{Вт}$										
$P_{\text{Н}}, \text{Вт}$										
$P_{\text{К}}, \text{Вт}$										
$\eta, \%$										

Методичні вказівки

1. Для отримання осцилограм емітерних струмів $I_{\text{Е1}}$ та $I_{\text{Е2}}$ треба підключити осцилограф відповідно до резистора $R5$ (гнізда $XS2$ та $XS5$) і резистор $R6$ (гнізда $XS4$ та $XS5$).

УВАГА! При зніманні осцилограм струмів $I_{\text{Е1}}$ та $I_{\text{Е2}}$ неприпустимо підключати корпус осцилографа до гнізд $XS2$ і $XS4$. Корпус осцилографа підключати тільки до гнізда $XS5$.

2. Потужність, що споживається від джерела живлення, визначається за співвідношенням:

$$P_0 \approx UI_0,$$

де $U = 5 \text{ В}$, $I_0 = U_{R9}/R9 = U_{R9}/100$.

Потужність P_i , що віддається до навантаження,

$$P_{\text{Н}} = U_{\text{Н}}^2 / R_{\text{Н}},$$

де $U_{\text{Н}}$ - показання вихідного вольтметра $PV2$.

Потужність $P_{\text{К}}$, розсіювана на колекторі $VT1$ і $VT2$,

$$P_{\text{К1}} = P_{\text{К2}} = (P_0 - P_{\text{Н}})/2.$$

Коефіцієнт корисної дії

$$\eta = P_i / P_0 \cdot 100(\%).$$

3. Для визначення коефіцієнта підсилення потужності K_P потрібно спочатку визначити вхідний опір каскаду $R_{\text{ВХ}}$ або вхідний струм $I_{\text{ВХ}}$. Перемикач забезпечує підключення вольтметра $PV1$ до двох затискачів

резистора $R_1 = 100 \text{ Ом}$. Відповідно отримані значення напруг U_Γ і U_{BX} дають:

$$I_{BX} = \frac{U_\Gamma - U_{BX}}{R_1}; \quad R_{BX} = \frac{U_{BX}}{I_{BX}} = \frac{U_{BX}}{U_\Gamma - U_{BX}} R_1,$$

тоді

$$R_{BX} = \frac{U_{BX}^2}{P_{BX}}, \quad K_P = \frac{P_H}{P_{BX}} = K_U^2 \frac{R_{BX}}{R_H}.$$

4. Залежності P_0, P_H, P_K та η від U_{BX} у режимі класу B визначають аналогічно п.2.

Амплітудну характеристику каскаду знімають для діапазону вхідних напруг $U_{BX \min}$ до $U_{BX \max}$, при якому з'являються істотні нелінійні спотворення сигналу.

При зніманні залежності $P_H(R_H) = U_H^2 / R_H$ при $U_{BX} = \text{const}$ необхідно відключити внутрішнє навантаження R_7 , установити опір Ом магазину P_{33} $R_M = 25 \text{ Ом}$ та підключити магазин до гнізд $XS5$ та $XS20$ ($\perp$) і зменшити опір магазину до 5 Ом . Подальше зменшення R_M неприпустимо тому, що це може призвести до теплового пробою транзисторів.

Амплітудно-частотну характеристику знімають відповідно до п.5 методичних вказівок до роботи № 11.

Контрольні запитання

1. Поясніть положення робочої точки транзистора підсилювача потужності класів A, AB, B, C .
2. Порівняйте каскади підсилення класів A, AB, B, C за економічністю та рівнем нелінійних спотворень.
3. Поясніть причини нелінійних спотворень у каскадах підсилення потужності на біполярних транзисторах.
4. Опишіть принцип роботи досліджуваної схеми.
5. Поясніть призначення компонентів схеми каскаду.
6. Приведіть співвідношення для потужностей P_0, P_K, P_H та η , поясніть їх залежність від U_{BX} у підсилювальних каскадах класів A і B .
7. Поясніть позитивні якості і недоліки безтрансформаторної схеми підсилювача потужності.
8. Поясніть способи лінеаризації характеристик транзисторних підсилювачів потужності.
9. Що таке узгоджене навантаження каскаду?